

Кишинська Ольга Олександрівна,
аспірантка,
Інститут інформаційних технологій і
засобів навчання НАПН України

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ З ВИКОРИСТАННЯМ ВІЛЬНОПОШИРЮВАНИХ СИСТЕМ ПЕРЕКЛАДУ

Сьогодні, актуальною темою є вивчення проблем використання хмаро орієнтованих систем перекладу для майбутніх вчителів української мови та літератури, що обумовлено низьким рівнем професійної підготовки майбутніх вчителів української мови та літератури в контексті використання вільнопоширюваних систем перекладу в професійній діяльності. Використання вільнопоширюваних систем перекладу сприятиме формуванню дослідницьких компетентностей, що надасть змоги майбутнім вчителям здійснювати адекватний переклад іншомовних текстів, вміння аналізувати та коректно добирати вільнопоширювані системи перекладу, поповнити словниковий запас слів, вміння якісно та ефективно редагувати тексти з урахуванням етимологічних особливостей слів та словосполучень мови з якої перекладатиметься текст.

В ході дослідження було проаналізовано зарубіжні й вітчизняні наукові роботи, що й посприяло вибору теми наукового дослідження. Проблемами досліджень у навчанні іноземної мови з використанням інформаційно-комунікаційних технологій займаються: Ю. Гапон, В. Ляудіс, Є. Маслико, О. Палий, К. Brucher, M. Collins, M. Simonson, A. Thompson. Перспективи впровадження хмарних обчислень відображено у працях Бикова В.Ю., Семерікова С.О., Олексюка В. П., Гриб'юк О.О., С. Madhumathi, G. Ganapathy, S. Mathew, З.С. Сейдаметової, С.Н. Сейтвелієвої, В. R. Kandukuri, V. R. Raturi, A. Rakshit, L. Carter. Проблемами проектування комп'ютерно орієнтованого середовища навчання в галузі філологічних наук займалися Н.В.Зарічанська, Н.Керімбаєва, С.В.Кубрак, В.В.Кириленко, Л.Н. Лощинина, Н.Х.Насирова, Н.В.Сороко, М.В.Сиротюк, Л.Н.Тітова, Бен Ромдан Самі, Дж Равен, Родні К. Маршалл, А.В. Хуторський, І.М. Чемерис. Теоретико-методичні основи та особливості роботи майбутніх фахівців досліджували В.І. Карабан, В.Н. Комісаров, К. Клауді, Р.К. Міньяр-Белоручев, Г.Е. Мірам, П. Ньюмарк, Б. Рубрехт, К.М. Скиба, Р. Тінслей, Ю. Хольц-Мянттярі, М. Цвіллінг, Г.В. Чернов, А.Д. Швейцер. Проблемами дослідження професійної підготовки майбутнього вчителя до дослідницької діяльності займалися О. Абдуліна, С. Абакумова, Л. Абдулова, В. Андреев, С. Вітвицька, Н. Базелюк, П. Горкуненко, Н. Кузьміна, М. Князян, Л. Коваленко, Л. Онищук, Н. Пузирьова, Л. Султанова, В. Сластьонін. Проблемам формування інформатичної компетентності присвячено роботи М.А.Антонченко, В.І. Байденко, В.П. Беспалова, Н.Х.Насирова, Дж Равен, Ю.Г.Татур, Е. Шорт. Проблеми педагогічного проектування досліджувалися: М. Бурдою А. Кижнером, В. Кругликом, Ю. Рамським, Г. Скрипкою, В. Черненко, зокрема з іноземних мов – Я. Булаховою, А.О. Вербицьким, А. Зубовим, Є. Заір-Бек, Л. Левін, Д. Левітес, Д. Піт, В. Редько, А.П. Тряпціною, А.В. Хуторським, С. Шацьким, J. Dewey, G. Dudeney, N. Hockly, W. Kilpatrick.

Визначення основних напрямів модернізації професійної підготовки майбутніх вчителів української мови та літератури в Україні неможливе без формування в них компетентностей, щоб сприяло розвитку висококваліфікованих та конкурентоспроможних фахівців, які будуть відповідати міжнародним вимогам і стандартам якості. Згідно високих вимог до підготовки майбутніх вчителів української мови та літератури було проаналізовано компетентності та їх структурні компоненти і зроблені відповідні висновки щодо формування дослідницьких компетентностей вчителів української мови та літератури з використанням вільнопоширюваних систем перекладу.

Класифікація компетентностей була розглянута і прийнята багатьма державами світу для покращення ефективності розвитку освіти. Концептуальні положення щодо набуття ключових компетентностей увійшли до Білої книги, розробленої Європейською Комісією (1996), Меморандуму з освіти впродовж життя (2000), Плану дій Євросоюзу та Ради Європи (2002).

Основною метою майбутніх вчителів в контексті перекладу текстів з використанням вільнопоширюваних систем перекладу є вміння здійснювати переклад, створювати та редагувати текст, здійснювати вірну хронологію текстів, вміння розподіляти та добирати необхідні словники, програмні засоби перекладу та здійснювати етимологічний аналіз слів іншомовних текстів, що вимагає від майбутніх фахівців формування інформатичних компетентностей. Для вирішення проблем формування інформатичних компетентностей у майбутніх вчителів української мови та літератури пропонується розробка системи організаційно-методичних умов навчання та їх ефективного впровадження в навчальний процес підготовки майбутніх вчителів з використанням вільнопоширюваних систем перекладу.

Інформатична компетентність — це системний обсяг знань, умінь та навичок з курсу інформатики, що забезпечує використання конкретних повідомлень у різних галузях людської діяльності для якісного виконання професійних завдань [3].

Вище зазначена компетентність з використанням вільнопоширюваних систем перекладу – це професійно-особистісна якість майбутнього фахівця, що ґрунтується на знаннях, уміннях, досвіді в галузі інформаційно-комунікаційних технологій, що містить технічні і технологічні компоненти та сприяє ефективному вирішенню професійних та педагогічних завдань з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Формування інформатичних компетентностей майбутніх вчителів української мови та літератури з використанням вільнопоширюваних систем перекладу зумовить вміння використовувати відповідні програмні забезпечення (Translation Memory, OmegaT, SDL Trados); використання термінологічних баз письмових перекладів текстів; вміння добирати програми-перекладачі та словники (Reword, Dictionary.NET, Qdictionary, ABBYY Lingvo, Abby Lingvo live, Multitran, PROMT Professional 10, PRAGMA 6.X, Web Translator, Google-Translator, Systranet, Transit XV); здійснювати переклад на спеціальних веб-орієнтованих платформах для управління перекладами та локалізацією (Transifex, Crowdin, Qtexs, Memsource, ABBYY Translation Cloud, Abby SmartCat, Polyglot).

У зв'язку з повсюдним використанням інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі перед вчителями постають нові педагогічні вимоги та завдання. Для точного виконання перекладу текстів з використанням вільнопоширюваних систем перекладу вчителям української мови та літератури мало формування в них лише інформатичних компетентностей, що відповідають лише за технологічну частину підготовки майбутніх фахівців, необхідні, також інформаційні, професійні, дослідницькі, комунікативні, лінгвістичні, методичні компетентності для здійснення поставленої мети.

Аналіз формування професійних компетентностей майбутніх вчителів української мови та літератури показав, що важливим є визначення нових підходів до організації змісту та методичного забезпечення процесу підготовки кваліфікованих фахівців з використанням вільнопоширюваних систем перекладу.

Професійна компетентність майбутнього вчителя - це інтегративна властивість особистості, що володіє комплексом професійно значущих для вчителя якостей, має високий рівень науково-теоретичної й практичної підготовки до творчої педагогічної діяльності та ефективної взаємодії з учнями в процесі педагогічної співпраці на основі впровадження сучасних технологій для досягнення високих результатів [3].

Професійна іншомовна компетентність майбутніх філологів трактується як комплекс взаємопов'язаних вроджених і набутих суб'єктом навчання утворень (знання, вміння, навички, здібності, досвід, спрямованість), володіння якими дає можливість вирішувати навчально-пізнавальні, комунікативні проблеми у процесі професійної іншомовної підготовки [4].

Розглядаючи предметну специфіку професійної діяльності майбутнього вчителя української мови та літератури можна виокремити такі ключові компетентності: професійно-філологічна, професійно-комунікативна, інформаційно-комунікаційна, психолого-педагогічна, а до ключових компонентів філологічної компетентності входять лінгвістичний, загальногуманітарний, особистісний, самоосвітній, інформаційний, соціально-трудоий, що поєднані між собою і входять до структури професійних компетентностей майбутніх вчителів філологічних спеціальностей.

Аналіз наукової літератури дає підстави для висновку, що до основних компонентів професійних компетентностей майбутніх вчителів української мови та літератури з використанням вільнопоширюваних систем перекладу входять такі ключові компоненти: компетентність у цифрових технологіях - здатність ефективно та критично розглядати та створювати інформаційні ресурси з використанням різних цифрових технологій (Європейська комісія); іншомовна професійна компетентність - інтегративне особистісно-професійне утворення, яке реалізується у психологічній та технічно-операційній готовності особистості до виконання успішної, продуктивної та ефективної професійної діяльності з використанням засобів іноземної мови або в умовах іншомовної культури та забезпечує можливість ефективної взаємодії з оточуючим середовищем (І.В.Секрет), пізнавально-інтелектуальна компетентність - сукупність теоретичних знань, практичних умінь, навичок, досвіду, особистісних якостей учителя, що дають змогу здійснювати пошукову евристичну діяльність, самостійно здобувати нові знання, аналізувати діяльність учасників навчально-виховного процесу, приймати рішення, особистісне самовдосконалення (Європейська комісія), навчально-пізнавальний (Європейська комісія), соціально-трудоий (Експерти ЮНЕСКО), креативний компоненти (Європейська комісія).

Формування професійних компетентностей майбутніх вчителів української мови та літератури пропонується розглядати з боку діагностування їхньої педагогічної компетентності, що надасть змогу ефективно оцінити та визначити рівень підготовки вчителя. Діагностування професійної компетентності учителя розуміється як один з ключових складових компонентів управлінської педагогічної діагностики, орієнтований на оцінювання і самооцінювання їх професійних компетентностей. Відповідне діагностування майбутніх учителів філологічних спеціальностей націлене на виявлення ступеня розвитку його психічних властивостей і професійних якостей, необхідних для реалізації професійних компетентностей у процесі особистісно-професійного саморозвитку.

Згідно дослідження було виявлено, що найменше уваги приділяється формуванню дослідницьких компетентностей майбутніх вчителів української мови та літератури з використанням вільнопоширюваних систем перекладу текстів.

Дослідницькі компетентності - це інтегральна якість особистості майбутнього фахівця, що виражається в готовності і здатності до самостійного пошуку вирішення нових проблем і творчого перетворення дійсності на основі сукупності особистісно усвідомлених знань, умінь, навичок, способів діяльності і ціннісних установок [5].

На основі аналізу щодо формування дослідницьких компетентностей розроблено структуру професійних компетентностей вчителів української мови та літератури з використанням вільнопоширюваних систем перекладу. У пропонованій системі виокремлюються наступні компоненти дослідницьких компетентностей: мотиваційна, когнітивна, діяльнісна, ціннісно-рефлексивна, емоційно-вольова, інформаційна, комп'ютерно-технологічна. Відповідно, розглядаються професійно-педагогічна, дидактична, психолого-педагогічна, методологічна компетентності, до них входять структурні компоненти: соціокультурна, комунікативна, мотиваційно-вольова, змістова, дослідницька, психофізіологічна. Виокремлюємо також лінгвістичну, лінгвокраїнознавчу, іншомовну, лінгводидактичну, загальнопредметну компетентності із відповідними структурними компонентами (когнітивно-творча, предметно-практична, пізнавально-операційна, мотиваційно-ціннісна).

Використання вільнопоширюваних систем перекладу в сучасній освітній системі змушує передивитись критерії змісту навчального матеріалу та перепідготовку педагогічних кадрів для вищих навчальних закладів. Особливого значення пропонується проблематика набуває серед майбутніх вчителів української мови та літератури, для яких важливим етапом в професійній підготовці є точність виконання перекладу текстів. Добір програм-перекладачів та словників є основою вільнопоширюваних систем перекладу текстів за технічними та основними ознаками точного перекладу. У зв'язку з цим потребують більш детального дослідження та аналізу стандарти та специфікації, на яких ґрунтується добір вільнопоширюваних систем перекладу для підтримки навчального процесу. Також, використання вільнопоширюваних систем перекладу не є гарантією якісного перекладу без редагування тексту фахівцем. Процес використання інформаційно-комунікаційних технологій не може замінити вчителя на уроках і треба дбати про психофізіологічну завантаженість студента під час роботи з вільнопоширюваними системами перекладу.

Необхідною вимогою є чіткий розподіл навчальних матеріалів, їх універсальність із можливістю їх гнучкого використання в навчальному процесі [2]. Наприклад, наявністю інструментів для зміни змісту та сценарію навчальних матеріалів, їх доступність та вільно поширюваність. Безперечно, необхідне різнобічне забезпечення підтримки навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема, йдеться про використання механізмів контролю прогресу роботи учнів, налаштування різних форм подання матеріалу з урахуванням психологічного та фізичного стану учня, впровадження нових пристроїв введення та виведення (використання міміки, жестів, емоцій у процесі роботи з комп'ютером).

В процесі дослідження був зроблений ґрунтовний аналіз виконання точного перекладу програмами-перекладачами та словниками, а саме, класифікація та технічні характеристики вільнопоширюваних систем перекладу. Результати аналізу викладені у вигляді гістограми. Вільнопоширювані системи перекладу показали низький рівень

якості перекладу, але за деякими класифікаціями є досить непоганий результат. Наприклад, доступність серед систем перекладу займає перше місце, друге функціональність, третє зручність використання, четверте «люб'язність» інтерфейсу, п'яте точність виконання перекладу. Серед програм-перекладачів лідерами стали PROMT Professional 10, PRAGMA 6.X, серед словників ABBYY Lingvo, Abby Lingvo live.

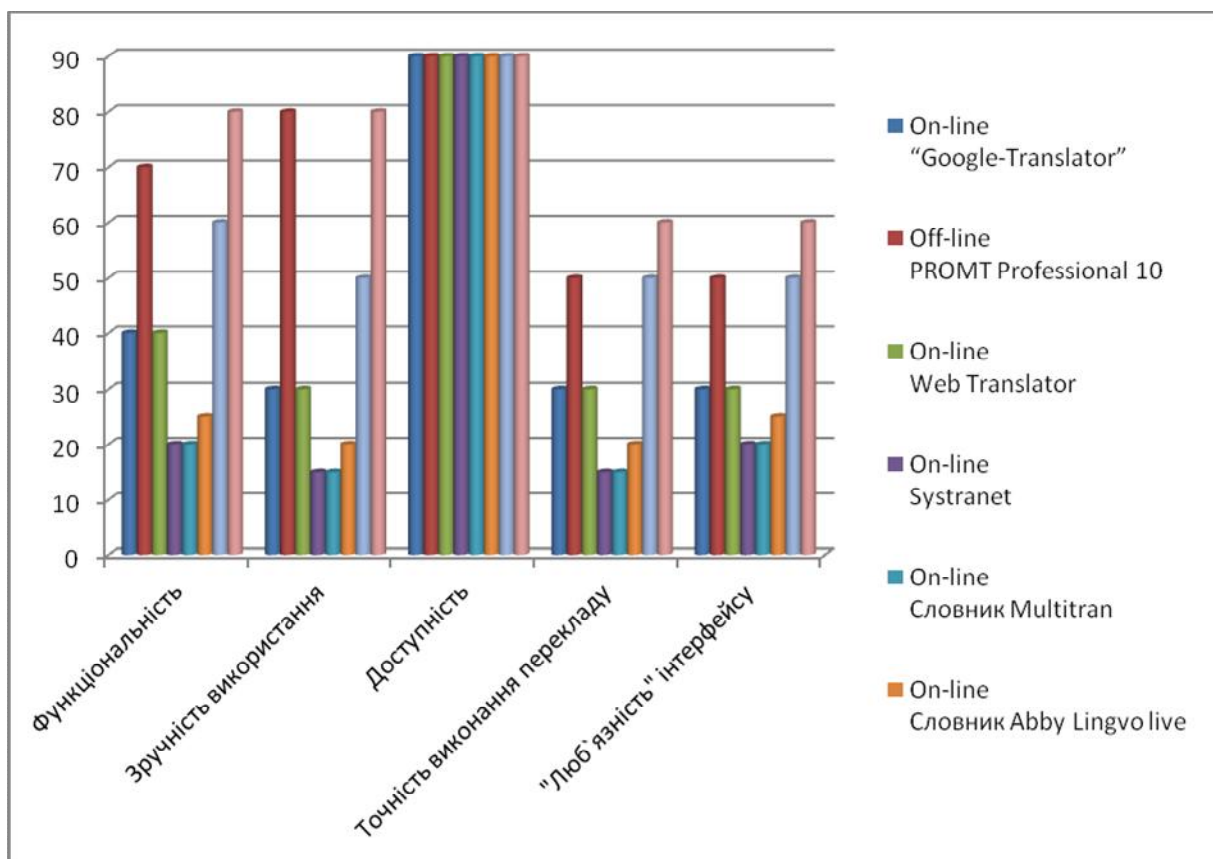

Рис.1. Класифікація програм-перекладачів в режимі on-line та off-line

Для ефективного формування дослідницьких компетентностей вчителів української мови та літератури з використанням вільнопоширюваних систем перекладу пропонується впровадження навчального курсу в контексті проектування комп'ютерно орієнтованого навчального середовища. Педагогічне проектування полягає в розробці навчального курсу «Теорія літератури» в якому ретельно зроблений добір методів та засобів навчання, що можуть застосовуватися вчителем й студентом в педагогічній практиці як дистанційно так й аудиторно.

На практичних заняттях з практики перекладу з використанням вільнопоширюваних систем перекладу, основна увага приділятиметься формуванню дослідницьких компетентностей у галузі інформаційно-комунікаційних технологій (використання програмних засобів перекладу текстів, оновлення змісту навчання та виховання, розробка та апробування нових педагогічних технологій: використання методів проектування і моделювання; веб-орієнтовані системи перекладу). На практичних заняттях, також широко використовуватимуться кейс-метод та метод проектів, що сприятиме розвитку до самонавчання та навчання в командній роботі, зокрема, організації та планування робочого процесу в процесі виконання завдань. Бінарний урок заключається у співпраці двох викладачів, де основною метою одного

викладача - це виклад теоретичного та практичного матеріалу з основ перекладу іншомовних текстів, а мета іншого викладача – це процес перекладу з використанням вільнопоширюваних систем перекладу. Веб-квест технології - це формат уроку орієнтований на розвиток пізнавальної, пошукової діяльності учнів, на якому значна частина необхідних джерел здобувається через ресурси Інтернету, що також ефективно сприятиме формуванню дослідницьких компетентностей майбутніх вчителів.

На підставі проведених досліджень можна стверджувати, що процес формування дослідницьких компетентностей вчителів української мови та літератури в контексті проектування комп'ютерно орієнтованого навчального середовища є перспективним напрямком щодо модернізації процесу навчання, а визначені засоби навчання дійсно впливають на підвищення рівня фахової підготовки майбутніх вчителів. Необхідна подальша робота у напрямку впровадження навчального курсу, розробки науково-методичного і дидактичного забезпечення щодо використання вільнопоширюваних систем перекладу. Необхідно створити усі умови для підвищення фахового рівня майбутніх вчителів української мови та літератури з використанням вільнопоширюваних систем перекладу.

Список використаних джерел

1. Гриб'юк О.О. Когнітивна теорія комп'ютерно орієнтованої системи навчання природничо-математичних дисциплін та взаємозв'язки вербальної і візуальної компонент / Гриб'юк О.О. // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» - Додаток 1 до Вип.36, Том IV (64): Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – Київ: Гнозис, 2015. – С. 158-175.
2. Гриб'юк О.О. Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на психофізіологічний розвиток молодого покоління. “Science”, the European Association of pedagogues and psychologists. International scientific-practical conference of teachers and psychologists “Science of future”: materials of proceedings of the International Scientific and Practical Congress. Prague (Czech Republic), the 5th of March, 2014/ Publishing Center of the European Association of pedagogues and psychologists “Science”, Prague, 2014, Vol.1. 276 p. - S. 190-207.
3. Паршукова Г. Б. Информационная компетентность личности. Диагностика и формирование: монография / НГТУ. — Новосибирск. 2006. — 253с.
4. Сорокіна Н.В. Професійна іншомовна компетентність майбутніх філологів у системі ключових освітніх компетенцій / Сорокіна Н.В.// ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка – Житомир: 2010.- Вип.49. – С.81-84. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.researchgate.net/publication/42533687>
5. Ушаков А.А. Развитие исследовательской компетентности учащихся общеобразовательной школы в условиях профильного обучения: автореферат дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / А. А. Ушаков. – Майкоп, 2008. – 26 с.